

مروری بر صحبت‌های حمیدرضا کفاش، دبیر سی و هشتمین جشنواره‌ی بین‌المللی فیلم رشد

باید تشنه باشیم

● حبیب یوسفزاده

کشور حضور داشتند. جشنواره‌ی فیلم رشد پرسابقه‌ترین جشنواره‌ی فرهنگی کشور است که در فهرست جشنواره‌های جهانی هم به ثبت رسیده است.

کارکرد جشنواره‌ها، معمولاً شناسایی و معرفی است. هیچ جشنواره‌ای نمی‌تواند مدعی حل مشکلات مربوط به حوزه‌ی فعالیت خود باشد. اگر جشنواره‌ای بتواند محصولات تولید شده را خوب شناسایی کند، خوب انتخاب کند و خوب هم معرفی کند، رسالت خود را انجام داده و به هدف خود رسیده است. استفاده‌ی بهینه از دستاوردهای جشنواره بستگی به عواملی دارد که در حیطه‌ی اختیارات آن نیست.

کفاش در باره‌ی این که جشنواره طی ۳۸ سال فعالیت خود، چه تأثیری در ارتقای کیفیت آموزش و پرورش داشته و اصولاً چرا بازتاب و حضور تأثیرگذاری در تهیه و تدوین مواد درسی نداشته و نتوانسته است از این بابت، جریان‌ساز و منشأ تحول چشمگیری باشد، اظهار داشت:

امسال حدود هزار فیلم به دبیرخانه‌ی جشنواره رسیده بود که

دبیر سی و هشتمین جشنواره‌ی فیلم رشد در باره‌ی اهداف و پیشینه‌ی جشنواره‌ی فیلم رشد گفت:

«جشنواره‌ی فیلم رشد در سال ۱۳۴۲ با عنوان «فستیوال فیلم‌های آموزنده» آغاز شد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، چند سالی متوقف شد، تا این که در سال ۱۳۶۴ فعالیت خود را از سر گرفت و امسال سی و هشتمین دوره‌ی خود را پشت سر گذاشت. در جشنواره‌ی امسال که از ۱۰ تا ۱۷ آبان ماه برگزار شد، ۵۰

رشد آموزش

شماره ۳
دوره ۳۸
پیاپی ۸

۷۵ درصد آن‌ها داخلی و ۲۵ درصد (حدود ۲۵۵ فیلم) خارجی بودند یعنی ۵۰ کشور پیشرو در صنعت فیلم‌سازی به این جشنواره اعتماد کردند و آثار خود را در معرض داوری آن قرار دادند. اصلی‌ترین معیار داوری این است که فیلم مورد نظر به یک یا چند نیاز آموزشی پاسخ دهد یا با سرفصل‌های خاصی از برنامه‌های درسی ارتباط داشته باشد. اما، اصل ماجرا، بعد از این است. فیلم‌های خوب باید خریداری شود و به تعداد کافی تکثیر و در اختیار مدارس کشور قرار گیرد تا این محصولات غنی که حاصل ذوق و استعداد هنرمندان و کارگردان‌های زبده است، جذب کالبد آموزش و پرورش شود و در ارتقای سطح دانش اجازة و معرفت آینده‌سازان ما نقش مثبتی ایفا کند. اما در این راه با چند مانع عمده روبه‌رو هستیم که یکی مسئله‌ی اعتبار است.

به طور مثال؛ در سال گذشته برای خرید «حق پخش» ۵ فیلم داستانی به مدت ۲ سال، مبلغ ۲۰۰ میلیون تومان هزینه گردید. یعنی برای این‌که اجازة داشته باشیم، آن

فیلم‌ها را برای ۲ سال در مدارس نمایش دهیم، این مبلغ کلان باید صرف شود. در حالی که کل بودجه‌ی مصوب جشنواره تنها ۱۷۰ میلیون تومان است که البته مبالغی هم از سوی نهادهای حمایت‌کننده همچون، وزارت نیرو، وزارت ارشاد، سازمان تبلیغات اسلامی و شهرداری تأمین می‌شود.

هر چند تأمین اعتبار می‌تواند مشکلات زیادی را حل کند، اما کافی نیست. باید دید، رسانه‌های غیر از کتاب درسی، همچون فیلم و نرم‌افزار و مجله، در برنامه‌های درسی چه جایگاهی دارند؟ چرا وقتی کتاب‌های درسی یک هفته دیر به مدارس می‌رسد، همه‌ی مردم و مسئولین حساس می‌شوند و موضوع را با جدیت پیگیری می‌کنند و سالانه حدود ۳۲ میلیارد تومان پارانه‌ی کاغذ به آن اختصاص می‌یابد. اما آیا این حساسیت در مورد فیلم و سایر رسانه‌های آموزشی هم وجود دارد؟

بنابراین باید چهاره‌ای برای انگیزختن «احساس نیاز» اندیشیده شود! اگر این تشنگی ایجاد شود،

رسیدن به آب آن قدرها دشوار نیست

هنوز شرایط به گونه‌ای است که فیلم، نرم‌افزار، مجله و کلاً، بسته‌ی آموزشی جایگاه بایسته‌ای در برنامه‌ی درسی ندارد و عمده‌ی مشکل از این جانشی می‌شود.

برای برون‌رفت از این وضعیت، قبل از هر چیز باید در تدوین برنامه‌ی درسی ملی، نوعی سازوکار الزام‌آور ایجاد شود تا معلمین به بهره‌گیری از امکانات چندرسانه‌ای بیش از پیش ترغیب شوند و میزان بهره‌مندی و احاطه‌ی آن‌ها به سایر رسانه‌های آموزشی در ارزشیابی معلمان، دانش‌آموزان و حتی رؤسای مناطق دخیل باشد. آیا سابقه داشته است که رئیس منطقه‌ای را به خاطر استفاده‌ی کم از فیلم‌های آموزشی یا مجلات رشد بازخواست کنند؟

باید طبق برنامه‌ها، این الزام به تدریج به وجود بیاید. به‌طور مثال، چه ایرادی دارد قید شود که دانش‌آموزان فلان دوره‌ی تحصیلی، باید یک فیلم خاص را ببینند و پس از آن گزارش یا نقدی درباره‌ی آن تهیه کنند.

اگر چه هم اکنون برخی فیلم‌ها و برنامه‌های مفید از شبکه ۷ سیما پخش می‌شود، اما همان‌طور که گفتم، چون الزامی در کار نیست، بیش‌تر جنبه‌ی تفریح به خود گرفته و اغلب مخاطبان آن افراد بازمانده از تحصیل یا کسانی هستند که علاقه‌ی شخصی دارند. در حالی که حتی می‌توان بهره‌گیری از برنامه‌های

این شبکه را به صورت مواد درسی تعریف کرد. بنابراین از «برنامه‌ی درسی ملی» انتظار می‌رود تا جایگاه وسایل کمک‌آموزشی و بسته‌های آموزشی را به‌طور شفاف تبیین نماید.»

دیر جشنواره‌ی فیلم رشد پیرامون حضور معلمان و دانش‌آموزان در جشنواره، موضوع فیلم‌های آن‌ها و... هم گفت:

«بخش‌های جنبی جشنواره تحت عنوان «دانش‌آموزان فیلم‌ساز» و «معلمان فیلم‌ساز» به ترتیب از ۶ و ۴ سال قبل در جشنواره‌ی فیلم رشد گنجانده شده و زمینه‌ی مناسبی برای پویایی معلمان و دانش‌آموزان در عرصه‌ی فیلمسازی ایجاد شده است به طوری که در جشنواره‌ی امسال تعداد ۷۰ فیلم دانش‌آموزان و ۵۶ فیلم معلمان به مرحله‌ی پایانی راه یافتند و با فیلم‌های خارجی رقابت نمودند.

موضوع غالب فیلم‌های دانش‌آموزی و معلمی، فضای درسی و مدرسه، مسائل محیط‌زیست و بهداشت، مسائل آموزش و پرورش در محل زندگی خودشان، روابط میان همسالان و حتی درباره‌ی معضلات اجتماعی همچون قاچاق و مواد مخدر است. اگر چه خط قرمزهایی اخلاقی و تربیتی هم وجود دارد. اما تا مرحله‌ی راهیابی به جشنواره، هیچ محدودیتی وجود ندارد. در این مرحله بیش‌تر به نگاه هنرمندانه و جنبه‌های فنی

کار توجه می‌شود. اما در مرحله‌ی نمایش، باید دقت شود فیلم‌هایی که جنبه‌ای منفی از منطقه‌ی خاصی را به تصویر کشیده، بهانه‌ای برای سیاه‌نمایی و تعمیم آن نقطه‌ی تیره به کل جامعه نشود. به‌طور مثال؛ یک‌بار دانش‌آموزی فیلمی به نام «امام‌زاده‌ی سیار» ساخته بود و موضوع آن یک فرد کلاهبردار بود که با سوء استفاده از عواطف پاک اهالی محل، آن‌ها را ترغیب به دادن نذورات به امام‌زاده‌ای می‌کرد که وجود خارجی نداشت و صرفاً ضریح کوچکی بود که با وانت به روستا آورده بود و...

اکران عمومی چنین فیلمی با حضور داوران خارجی، ممکن است تصویری ناصواب از ما ترسیم کند. این افراد با ذوق، جایزه‌ی خود را می‌گیرند و به ادامه‌ی کار تشویق می‌شوند و حتی ممکن است فیلم‌های آن‌ها به خواص ارائه شود. به‌طور مثال می‌توان برای علمای دینی نمایش داد تا توجه بیشتری به خرافه‌زدایی داشته باشند. یا می‌توان برای مسئولان امنیتی نمایش داد تا بیشتر مراقب این قبیل سوء استفاده‌ها باشند.

در زمینه‌ی مواد مخدر هم وضع به همین منوال است. اگر فیلمی مستقیماً روش‌های استعمال مواد مخدر را به مخاطب یاد دهد، طبیعی است که اکران عمومی نمی‌شود.»

او همچنین در باره‌ی حمایت‌کننده‌های جشنواره توضیح داد:

رشد آموزش
شماره ۳
دوره ۱۱
پهلو ۸۸

شده و تلاش جدی برای تکمیل اطلاعات ادامه دارد. به گونه‌ای که گاهی حتی از همکاران بازنشسته‌ی کمک گرفته می‌شود تا از تجربیات و اطلاعات آن‌ها برای روشن شدن برخی ابهام‌ها و تکمیل سوابق استفاده شود.

دانش‌آموزان و معلمان برای ارسال آثار خود به جشنواره‌های خارجی، می‌توانند از طریق معاونت امور سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و بخشی که تحت عنوان «دفتر مجامع و فعالیت‌های فرهنگی» فعالیت می‌کند و تمام جشنواره‌های داخلی و بین‌المللی را رصد می‌کند، اقدام نمایند. همچنین برای اطلاعات بیشتر می‌توانند به پایگاه اینترنتی www.ershad.ir یا <http://Festival.roshd.ir> مراجعه نمایند.»

در خاتمه وقتی از هیئت داوران امسال جشنواره پرسیدیم، گفت: «همه‌ساله از ۱۱ تا ۱۳ کشور دنیا برای داوری دعوت می‌شود. امثال هم داورانی از کشورهای آلمان، آذربایجان، اتریش، کانادا، ارمنستان، استرالیا، صربستان، ایتالیا، انگلستان و سوئیس به همراه ۵ داور ایرانی کار ارزیابی فیلم‌ها را به عهده داشتند.»

«غالب حمایت‌کننده‌ها نهادهایی هستند که موضوعاتی همچون ترویج رفتارهای پسندیده‌ی اجتماعی و امور تربیتی را دنبال می‌کنند. به‌طور مثال وزارت نیرو در ازای حمایتی که می‌کند، انتظار دارد، هنگام اکران فیلم‌ها یک تیزر با موضوع صرفه‌جویی در مصرف انرژی، قبل از شروع فیلم‌ها پخش شود. اما به فرض اگر شرکتی تفلات ناسالم برای بچه‌ها تولید می‌کند، حمایت آن پذیرفته نمی‌شود حتی اگر تمام هزینه‌ی جشنواره را هم تقبل کند.»

حمایت جشنواره از فیلمسازان هم بخش دیگری از بیانات او بود که گفت:

«در حال حاضر کاری که از جشنواره برمی‌آید، این است که برای فیلم‌های برتر پروانه‌ی نمایش صادر کند و در واقع با دادن مجوز رسمی برای اکران فیلم‌ها، از آن‌ها حمایت کند. اما این کافی نیست و باید نهادهایی که اهداف مشترکی یا نزدیک به هم دارند، مثل وزارت ارشاد، آموزش و پرورش و سازمان تبلیغات اسلامی و غیره تا جای ممکن از هنرمندان مستعد و متعهد، حمایت‌های مستقیم مالی نمایند.»

وی در باره‌ی اطلاع‌رسانی جشنواره‌های فیلم رشد هم گفت:

«در سایت <http://Festival.roshd.ir> سوابق ۲۰ دوره‌ی قبل گردآوری